

O tome kako se ne bi smjelo znanstveno raditi: odgovor na osvrt D.Jamičića

Jakob PAMIĆ

UVOD

Koncem 1989. godine dobio sam od tadašnjeg glavnog urednika Vjesnika tekst Jamičića na 10 stranica pod nazivom "Komentar" u kojem se sadržajno neadekvatno osvrće na moj članak "Zonalnost hercinskog metamorfnog kompleksa..." (PAMIĆ, 1989). Budući da je, uz tu neadekvatnost, bio pisan na neučtiv i veoma ružan način, neprimjeren za znanstvenu komunikaciju, uputio sam tadašnjem uredničkom odboru Vjesnika protestno pismo, naglasivši da bi bilo sramotno za našu zagrebačku geoznanost da se tiska taj tekst. Nakon toga je Jamičić, na temelju intervencije tadašnjeg glavnog i odgovornog urednika, načinio novu verziju teksta (sad pod nazivom "Osvrt"), koja je nešto skraćena, i mada manje neučtivo pisana, još uvijek neadekvatna za tisak jer je pamfletskog karaktera. Zbog toga tadašnji glavni i odgovorni urednik i uredništvo, koje je bilo sastavljeno od znanstveno kompetentnijih i životno zrelijih ljudi, ne prihvaćaju ni tu novu verziju i odbijaju da se ona tiska.

U međuvremenu dolazi do smjene uredništva Vjesnika, u koje je odabran i Jamičić, koji zloupotrebljava taj status i ponovno predaje već jednom recenziran i odbijen Osvrt za tisak, a novi glavni i odgovorni urednik donosi ishitrenu odluku o njegovom tiskanju.

Pisanje osvrta na nečiji objavljeni znanstveni rad je uobičajena praksa u svijetu; on se obično piše kratko na 1-2 stranice i fokusira 1-2 sporna pitanja koja se razmatraju sa ciljem njihovog optimalnog rješenja. Ti su komentari uvijek pisani na korektan način i pristojno, bez teoretske mogućnosti da se vrijeđa autor čiji se rad komentira. S druge strane, autor komentiranog rada dobiva od glavnog urednika cjeloviti manuskript osvrta i na njega, jasno opet na pristojan način, daje svoj odgovor te se osvrt i odgovor tiskaju zajedno, jedan pored drugog, u istoj svesci časopisa. To su ta demokratska pravila igre koja vladaju svuda u civiliziranom znanstvenom svijetu i za njih je dobro znao prethodni glavni urednik, kada mi je dostavio Jamičićev i komentar i osvrt. To je također znao i sadašnji glavni urednik (na to sam ga upozorio), no on ipak nije poštivao pravila igre i zakinuo mi je to moje demokratsko pravo da moj odgovor iziđe zajedno s osvrtom Jamičića u istoj svesci. Ne treba biti jako pametan pa da se shvati da efekti nisu isti ako se osvrt i odgovor tiskaju ili ne tiskaju zajedno, jer je u posljednjem slučaju onaj koji odgovara zakinuo i oštećen,

i sticajem okolnosti može doći u poziciju da uopće ne može odgovoriti.

No što je tako ispalo neka je na diku glavnom uredniku!

ODGOVOR D. JAMIČIĆU

Na Jamičićev osvrt veoma je teško korektno odgovoriti jer je jako emotivno nabijen, na mnogim mjestima sitničavo, nekorektno i uvredljivo pisan. Pored toga, ima izrazito polemički karakter, tako da je teško izvući sadržaj pravog znanstvenog spora koji bi bio adekvatan za znanstvenu raspravu.

Naime, JAMIČIĆ (1991) polemički navodi čitav niz problema o kojima nas dvojica imamo različita mišljenja, a za koja je svaki od nas već objavio svoju argumentaciju. Jeste, činjenica je da ja, za razliku od Jamičića, smatram da su stijene psunjskog (progresivnometamorfnog) kompleksa Ravne gore i sjevernih padina Fapuka identične petrološko-geološke tvorevine jer oba karakterizira ista penetrativna metamorfna zonalnost, itd. On je mišljenja da je slavonski kristalinski kompleks u cjelini polimetamorfni, a ja dijelim mišljenje Raffaellija (1965) da je on u osnovi monometamorfni, ali polifazno deformiran. Isto se tako ne slažemo oko stratigrafskog položaja radlovačkog kompleksa za čije rješavanje bi trebalo još mnogo egzaktnih paleontoloških i radiometrijskih podataka. Jamičić ima pravo - nisam bio dovoljno terminološki precizan kad sam naveo da on taj odnos uglavnom objašnjava tektonski, a trebao sam reći tektonsko-eroziono. No iz konteksta se vidi da sam ja to mišljenje suprostavljao onom drugom po kojem su ta dva kompleksa genetski srodni. Nas dvojica se ne slažemo ni u objašnjavanju položaja kloritoidnih škriljavaca. Radi se o veoma složenom problemu o kojem je i sâm Jamičić dosad već iznosio različita mišljenja.

Stvarno nema smisla dalje navoditi u čemu se sve nas dvojica ne slažemo, jer su te naše razlike u osnovi uvjetovane našim različitim pristupima i metodama koje primjenjujemo. Moja rješavanja problema slavonskog kristalina temelje se na mineraloško-petrološko-radiometrijskoj obradi sistematski uzetih uzoraka na dugačkim repnim profilima, što Jamičić dosad nije radio. Zbog nedostatka fosila prvi sam u nas uveo sistematsku radiometrijsku metodu, koja je dala, i pored svojih manjkavosti, veoma korisne i upotrebljive podatke koji su do temelja izmijenili Jamičićeve znanstveno

nezasnovane stratigrafske razdiobe. Jamičić pri geološkom kartiranju vrši strukturološku obradu na osnovi koje daje tektonsku interpretaciju u smislu sukcesivnosti deformacijskih faza, što je znanstveno sasvim korektno. No Jamičić iz te tektonske interpretacije izvodi stratigrafske zaključke obratnim redoslijedom, definirajući taksativno pojedine komplekse kao bajkalide i kaledonide, što je znanstveno nekorektno. Naime, još je DELON (1969) radiometrijski dokazao da ti, tako neadekvatno definirani Jamičićevi kaledonidi, pripadaju zapravo hercinskom ciklusu. Taj Deleonov podatak kasnije je još potpunije dokumentiran s nekoliko desetaka novih radiometrijskih određivanja (PAMIĆ et al., 1988). Dakle, za stratigrafska definiranja kristalinskih kompleksa nije dovoljna samo strukturološka obrada i nikakvi Schmidtovi dijagrami ne mogu zamijeniti zasad jedino egzaktno radiometrijske podatke.

Kada se radi o tako bitno različitim pristupima u rješavanju znanstvenih problema, onda je veoma teško voditi bilo kakve racionalne diskusije. Konačno, Jamičić i ja smo se, nakon višegodišnje dosta plodne suradnje (PAMIĆ et al., 1984 i 1984a; PAMIĆ i JAMIČIĆ, 1986), rastali tek onda kad je on odbio da zajedno radimo dalje i na izotopno-geološkim starostima, jer se već prvi dobiveni podaci nisu uklapali u njegove koncepcije i sheme.

No i pored tih razlika u mišljenjima i pristupima, meni nije palo na pamet da pišem komentare na Jamičićeve radove. Iskustva koja se steknu kroz čitav radni vijek u oblasti geologije upozoravaju nas da proces spoznaje u području geoloških znanosti ne završava našim individualnim doprinosom pa ma kako on bio velik. Narcisoidnost i aprioristički stavovi oko geoloških problema, čija je složenost uvjetovana nizom faktora i širih regionalnih okolnosti ne pomažu razvoju geoznanosti.

Zbog jako emotivnog naboja, Jamičićev osvrt kratk je nekim osobnim problemima koji nemaju mjesta u znanstvenom časopisu. Veoma je neprimjereno da on sâm ističe svoj (i Vragovićev) veliki doprinos u izradi OGK slavonskih planina, dokumentirajući to sa 70.000 točaka opažanja i 7.000 petrografske izbrusaka, što je djelo cjelokupne ekipe i tima laboratorijskih specijalista. No i pored tog velikog broja izbrusaka (od kojih sam - usput budi rečeno - i ja odredio oko 20%), činjenica je da su sva kartografska izdavanja u metamorfnim terenima temeljena na indeks mineralima koje je odredio još KIŠPATIĆ (1891, 1892 i 1910)!

S druge strane, u osvrtu ima puno neke neopravdane preosjetljivosti, jer ja navodno "minoriziram rezultate dugogodišnjih istraživanja". To je čista insinucija, što dokazuje svaki moj objavljeni članak gdje sam objektivno navodio sve dosadašnje radove, pa i Jamičićeve. Jasno, pri tome se ne mogu navoditi svi detalji. Primjerice, ja nisam išao ponovno kartirati područje Krndije pa nisam mogao ići u korelaciju s onim što je na OGK izdvojeno, nego sam sistematski snimao i uzorkovao profile i s dobivenim lokalnim stupovima pokazao da se na taj način

mogu izvršiti detaljnija metamorfna zoneografska izdavanja. Pri tome se nisam osvrtao na izdavanja na OGK, i to baš zato da ne bih isticao svoju detaljniju razdiobu, što bi moglo ličiti na polemiku. Slično je i sa slučajem zapažene inverzne zonalnosti. Ja sam je dijagnosticirao i objektivno naveo da ju je jako teško objasniti, navodeći da bi se ona mogla, možda, objašnjavati kretanjima duž našičkog i orahovičkog rasjeda. Istina, pri tome sam Jamičićev rad citirao na kraju rečenice, no ne da bih ga omalovažio, kako on to uvrijeđeno napominje, nego zato što je tako najbolje odgovaralo formulaciji moje rečenice. Isto tako nisam minorizirao Jamičića tvrdeći da kristalinski kompleks Krndije "dosad nije bio detaljnije petrološki izučavan". Ta moja tvrdnja je istinita, jer postoji objavljen samo jedan petrološki rad o metamorfnim stijinama (KIŠPATIĆ, 1910). Sasvim je sigurno da tumači listova i Jamičićev rad iz 1983. godine, koliko god su veoma značajna geološka djela, ne predstavljaju znanstvene petrološke radove.

Jamičić, koji je tek nedavno dobio znanstveni status (da li?), jako je nekorektan i bezrazložno prepotentan kada ulazi u ocjenjivanje moje dugogodišnje znanstvene aktivnosti, na što, s obzirom na moju užu struku, nema ama baš nikakvih kvalifikacija. Moje objavljene radove stavlja pod navodnike - "znanstveni članak" - čime diskvalificira one kompetentne koji su takvu kvalifikaciju dali, ali iznad svega, pokazuje svoju ličnost u pravoj slici.

U Jamičićevom osvrtu ima puno sitničavosti i omalovažavanja, i to pisano na takav način koji vodi potpunom diskreditiranju kritizirane osobe. Ja, navodno, nisam na profilu vidio gabre (nisam ih ni tražio, budući da sam radio na zoneografiji metamorfita), zatim ne citiram njegove ranije objavljene podatke, pa insinuiram da ga se potkrada (što opovrgavaju svi moji objavljeni radovi), itd. A u svojoj vlastitoj narcisoidnosti ne primjećuje da u tom svom kratkom osvrtu citira sâm sebe čak 19 puta!

Netočna je Jamičićeva tvrdnja da radiometrijski podaci "dakle ne dokazuju" hercinsku starost. Dokazuju je, i te kako je dokazuju, i to jednoznačno za njegov "kaledonski" migmatitno-granitni kompleks čak s dvije Sr-izokrone. Isto je tako netočna njegova tvrdnja da prelazim preko objavljenih podataka koji ukazuju na starije orogeneze, što dokazuje i on sâm, citirajući moju rečenicu: "On (tj. Pamić-primjedba autora) progresivno-metamorfni kompleks..... za vrijeme bajkalske orogeneze". I ta moja rečenica nije nikakvo imputiranje neznanja, kako to u svojoj preosjetljivosti navodi Jamičić, jer je u njoj poanta na podvučenom dijelu rečenice. A koliko ja istinski uvažavam njegove strukturološke podatke najbolje dokazuje moja najnovija monografija (PAMIĆ, 1991), čiji je prikaz dat u ovom broju Geološkog vjesnika (MAJER, 1992).

Neprijatno je i tužno odgovarati na ovakve osvрте! No morao sam to učiniti jer je kolega Jamičić, vođen nekim ružnim emocijama, pokušao da me stavi

neopravdano i na nedoličan način na "stup srama". (Ima ona narodna: "Došlo vrijeme da je pile kvočku uzjašilo"). Budući da je on meni starijem "održao lekciju", dozvolit ću si da ja njemu mlađem, sasvim dobronamjerno, preporučim slijedeće:

(1) okanite se polemika i sjedite, stvarajte i pišite znanstvene radove kad već imate toliko faktografije;

(2) morate shvatiti da taj naš divni kristalin Slavonije nije samo Vaše (i Vragovićevo) leno i, konačno,

(3) da je tolerancija (pa i pristojnost) osnova svake ljudske pa i znanstvene komunikacije.

GLAVNOM UREDNIKU

Dobili smo novi i u tehničkom pogledu bolji i osvježeni Geološki vjesnik, na čemu Ti treba čestitati. No u sadržajnom pogledu, dozvoljavanjem tiskanja ovakvih osvrti i odgovora, činiš da naš časopis istovremeno poprima elemente "žute štampe", što nije na čast hrvatskoj geo-znanosti.

Mada je svaki autor odgovoran za svoj znanstveni rad (osvrt itd.), ipak glavni urednik ima odgovornost da vodi računa o nekim temeljnim stvarima: da radovi ne sadrže znanstvene neistine, da su na određenoj razini i da su pristojno pisani. Jamičićev tekst pun je osobnih vrijeđanja, što sam ja naprijed djelomice prokomentirao. No pustimo na stranu sva ta njegova vrijeđanja, insinucije itd., s kojima je on sâm samo "uslikao" samog sebe. Ima, međutim, u njegovom tekstu nešto što nije smjelo promaći Tvojoj odgovornosti, nešto na što se uopće ne može odgovarati. Naime, u početnim dijelovima njegovog teksta stoji da je Pamić "1981. prvi puta počeo raditi u kristalinskim terenima", što ne predstavlja samo grubu neistinu nego i tešku klevetu, koja duboko vrijeđa ljudski i znanstveni dignitet čovjeka čiji je cjelokupni znanstveni opus vezan baš za kristalinske stijene. Tebi, glavni uredniče, a i svima oko nas, pa i u Evropi i u svijetu, veoma dobro je poznata moja znanstvena aktivnost i moje djelo.

Dozvolivši da se tiska gore navedeni tekst Jamičića, ne samo da se nisi ponašao kao odgovorni urednik nego si poremetio osnovni red stvari, jer se nigdje u znanstvenom svijetu ne dozvoljava da netko neadekvatno kvalificiran tako grubo i na javan način kleveće nekog koji je u nekoj drugoj znanstvenoj oblasti maksimalno kvalificiran. Nadajući se da ćeš objektivno i samokritično sagledati svoj propust, molim Te i zahtijevam da se u slijedećem Vjesniku javno ispričaš za klevetu koja mi je učinjena. U protivnom bit ću prisiljen potražiti zadovoljštinu na drugom adekvatnijem mjestu.

Pripomena Uredništva:

Primjedbe koje je gospodin Pamić uputio glavnom uredniku glede neobjavlivanja odgovora na osvrt Jamičića u istom broju časopisa ukazuje na nepoznavanje Zakona o javnom informiranju Republike Hrvatske (Narodne Novine br.22 od 17. travnja 1992. god.; o tome jednaki propisi vrijedili su i u prethodnom zakonu). Prema 43. Članku cit. zakona NIJE DOPUŠTENO u istom broju časopisa objaviti članak i osvrt na njega. U skladu sa zakonskim odredbama odgovor Uredništva i glavnog urednika gospodinu Pamiću slijedi u idućem broju "Geologia Croatica".

LITERATURA

- DELEON, G. (1969): Pregled rezultata određivanja apsolutne geološke starosti granitoidnih stena u Jugoslaviji. - Rad. Inst. geol.-rud. istr. nukl. sir., 6, 165-182.
- JAMIČIĆ, D. (1983): Strukturni sklop metamorfnihi stijena Krmidije i južnih padina Papuka. - Geol. vjesnik, 36, 51-72.
- JAMIČIĆ, D. (1991): Osvrt na rad J. Pamića, "Zonalnost hercinskog metamorfnog kompleksa Krmidije u Slavoniji (sjev. Hrvatska, Jugoslavija)". - Geol. vjesnik, 44, 321-323.
- KIŠPATIĆ, M. (1891): Kloritoidni škriljavac iz Pšunja. - Rad JAZU, 104, 3-8.
- KIŠPATIĆ, M. (1892): Prilog geološkom poznavanju Pšunja. - Rad JAZU, 109, 1-57.
- KIŠPATIĆ, M. (1910): Disthen-, Sillimanit- und Staurolitführende Schiefer aus dem Krmidija-Gebirge in Kroatien. - Centralbl. Mineral. etc., 5, 578-586.
- MAJER, V. (1992): Prikaz monografije: "Pamić, J. i Lanphere, M. M. (1992): Hercinske granitne i metamorfne stijene.....". - Geol. vjesnik, 45, u tisku.
- PAMIĆ, J. (1989): Zonalnost hercinskog metamorfnog kompleksa Krmidije u Slavoniji (sjeverna Hrvatska, Jugoslavija). - Geol. vjesnik, 42, 79-92.
- PAMIĆ, J. (1991): Hercinske granitne i metamorfne stijene Papuka, Pšunja, Krmidije i okolne podloge Panonskog bazena u Slavoniji (sjeverna Hrvatska). Monografija. - Geologija, 34, 81-253.
- PAMIĆ, J., JAMIČIĆ, D. & CRNKO, J. (1984): Bazične i intermedijarne magmatske stijene iz metamorfita središnjih dijelova Pšunja u Slavoniji. - Geol. vjesnik, 37, 127-144.
- PAMIĆ, J., JAMIČIĆ, D. & CRNKO, J. (1984a): Petrološki prikaz ultramafita iz metamorfnog kompleksa središnjih dijelova Pšunja. - Rad JAZU, 141 (20), 93-104.
- PAMIĆ, J., JAMIČIĆ, D. (1986): Metabasic intrusive rocks from the Paleozoic Radlovac complex of Mt. Papuk in Slavonija (northern Croatia). - Rad JAZU, 424(21), 97-127.
- PAMIĆ, J., LANPHERE, M. & MCKEE, E. (1988): Radiometric ages of metamorphic and associated igneous rocks of the Slavonian Mountains in southern parts of the Pannonian Basin. - Acta Geol., 18, 13-39.
- RAFFAELLI, P. (1965): Metamorfizam paleozojskih pelitskih škriljavaca u području Ravne gore. - Geol. vjesnik, 18, 61-111.